

Некряч А. И., доктор политических наук, профессор кафедры международных отношений и внешней политики, Киевский международный университет (Украина, Киев), aluna46@ukr.net

Децентрализация как новая парадигма модернизации публичной власти в Украине

Рассматриваются пути трансформации территориального устройства власти в Украине в контексте административной реформы и ее составляющей части – децентрализации, акцентируется внимание на положительных ее сторонах и возможных рисках. Отмечается, что сложившиеся условия (аннексия Автономной Республики Крым, оккупация части территории Восточной Украины, гибридная война с соседним государством – Россией) внесли существенные изменения во внутреннюю и внешнюю политику украинского государства, и проведения системных преобразований публичной власти.

Ключевые слова: административная реформа, децентрализация, местное самоуправление, политическая система, местная власть, риски, децентрализация, субсидиарность.

* * *

УДК 327

Боринська О.Л.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародної інформації, Міжрегіональна Академія управління персоналом (Україна, Київ), olga.borynska@gmail.com

АВТОРИТАРИЗМ У БІЛОРУСІ: ШАНС НА ЛЕГІТИМІЗАЦІЮ

Аналізуються політичні трансформації у Білорусі, прослідковується шлях держави від демократичного до авторитарного політичного режиму. Визначається геополітичне становище Білорусі, спроби формування власної політики відповідно до сьогоденних реалій. Білорусь має безпрецедентну можливість змінити свою геополітичну позицію: військова агресія РФ в Україні дає можливість Білорусі вийти за межі «ексклюзивного партнерства» з РФ, переорієнтуватись на країни Європейського Союзу та США. Така зміна на зовнішньополітичній арені може не лише зняти економічні санкції та політичні обмеження з Білорусі, але і певною мірою легітимізувати існуючий політичний режим.

Ключові слова: держава Білорусь, зовнішня політика, трансформаційні процеси, авторитарний режим, санкції, Україна, Європейський Союз.

Прес-секретар міністерства закордонних справ Білорусі Д. Мирончик у вересні 2015 р. заявив про сподівання на те, що країни Європейського Союзу найближчим часом нарешті скасують санкції та обмеження відносно його батьківщини [7]. Підставою для такої оптимістичної заяви міністерства безперечно є, оскільки справа, звісно ж, не у тому, що санкції були «контрпродуктивні» та «безперспективні», а у зміні геополітичних реалій, тобто у військовій агресії РФ проти України і реакції ЄС та США відносно цих подій.

Нормалізація відносин держав Європейського Союзу та Білорусі є беззаперечним успіхом для останньої. Отже, цікаво на наш погляд, прослідкувати, як із практично «зразкової» радянської республіки, Білорусь стала демократичною, потім - авторитарною державою, на яку поширились санкції ЄС та США, і сьогоднішню Білорусь. А також, відповідно, проаналізувати, які перспективи у новій геополітичній ситуації відкриваються для сусідньої держави і які стосунки з Україною ймовірно найближчим часом.

Розпад Радянського Союзу призвів до проголошення цілого ряду незалежних держав, при чому всі вони обирали шляхом свого розвитку – демократію як форму політичного правління. Кожна держава, принаймні декларативно, оголошувала лібералізацію, обіцяла сприяти розбудові громадянського суспільства, а політичні вибори проводити прозоро і чесно – усі ці позиції мали б забезпечити ефективну трансформацію політичної системи.

Звичайно ж реалії політичного життя виявились далекими від бажаних або проголошених. Так звані «виключення з правил» можуть слугувати Прибалтійські Республіки СРСР (Латвія, Литва, Естонія), які одразу ж були зорієнтовані на політичну модель Західної Європи, більшість громадян поділяли західноєвропейські цінності, відповідно, основний вектор зовнішньої політики (і його послідовна реалізація) не викликали сумнівів – на сьогоднішній день (з 2004 р.) ці держави є членами Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору. Усі інші пострадянські республіки продемонстрували цілий ряд можливих варіацій на тему політичних трансформацій: одними із найсуперечливіших, на наш погляд, є білоруські політичні трансформації.

Досить високий рівень життя і найменш корумповані чиновники – такою була Білорусь на момент розпаду Радянського Союзу. Економічний розвиток на початку дев'яностих мало чим відрізнявся від українського, тоді як політичні вибори, і зміна влади, відповідно, різнилися суттєво.

Політичні трансформації, вибори, виборчі процеси, встановлення авторитарного режиму, геополітичне становище Білорусі – ці теми цікавлять чимало науковців та аналітиків, серед них Антановіч Н., Чернов В., Кордун О., Карбалевич В., Грінкевич О., Чердніченко О., Бондаренко К., Смалянчук А., Розанов А., та інші. На сьогодні існує чимало ґрунтовних публікацій, присвячених перетворенням у білоруському суспільстві, проте бракує узагальненого системного аналізу подій, що привели Білорусь від демократії до авторитарного режиму.

Існування незалежної держави розпочалося з того, що Верховна Рада Радянської Білорусі ухвалила Декларацію про державний суверенітет – це відбулось 27 липня 1990 р. Путч у Москві (серпень 1991 р.) прискорив розпад Радянського Союзу і, відповідно, 27 серпня 1991 р. Верховна Рада Білорусі проголосувала за надання Декларації статусу конституційного закону. На той час політичним лідером держави був С. Шушкевич (голова Верховної Ради Республіки Білорусь), який разом з Л. Кравчуком і Б. Єльцином став учасником зустрічі у Біловезькій пущі, де вони прийняли рішення і про ліквідацію Радянського союзу і про створення Співдружності Незалежних Держав (7-8 грудня 1991 р.).

С. Шушкевича важко назвати очікуваним політичним лідером для білорусів, оскільки перші ж президентські вибори він програв О. Лукашенку, але варто відзначити, що, на відміну від останнього, С. Шушкевич дав можливість пройти цим виборам достатньо демократично, чого у подальшому політичному житті Білорусі більше не траплялось. Прагнення до змін охопило білоруське суспільство, оскільки, з одного боку радянська номенклатура не справлялась з економічними проблемами а з іншого – не могла запропонувати суспільству нових цінностей та нової мети.

Президентські вибори 10 липня 1994 р. були названі «народною революцією» – це означення завдячує журналістам, які висвітлювали як виборчі перегони, які виявились досить яскравими і неочікуваними, так і явку виборців, та результат голосування. Особливістю білоруського варіанту було те, що переміг кандидат, який виступив як проти старого режиму і свавілля радянської номенклатури, так і проти ринкових перетворень.

Соціально-політичні ідеї О. Лукашенка неконкретизовані і загальні, але основна увага електорату зосереджувалася на чесності та рішучості кандидата – саме ці популістські гасла і практично повна відсутність ідеологічно зваженої програми забезпечила невідомому до виборчих перегонів кандидату беззаперечну перемогу.

Проти О. Лукашенка виступили як інтелігенція, яка не могла вибачити відсутність ідеологічної спрямованості, неосвіченість і популізм кандидата, так і номенклатура, яка не сприймала О. Лукашенка, який з 1993 р., перебуваючи на посаді голови Тимчасової комісії по боротьбі з корупцією Верховної Ради Республіки Білорусь, звинувачував цілий ряд представників номенклатури у «розкраданні державних коштів в особистих цілях».

На той момент РФ значно більш імпонував передбачуваний та прогнозований В. Кебич, ніж імпульсивний та емоційний О. Лукашенко. Незважаючи на все це, О. Лукашенко у 1994 р. мав незаперечну підтримку у народу, і хоча програма мала досить невизначену соціально-економічну позицію, зате були присутніми сильний натиск на моральність і обіцянка стабільності у країні після перемоги. У першому турі О. Лукашенко здобув 44,82% голосів, тоді як В. Кебич – 17,33%, З. Позняк (Білоруський Народний Фронт) – 12,82%, С. Шушкевич – 9,91% [5].

Після оголошення результатів першого туру, передбачити результати другого не становили ніякої проблеми: О. Лукашенко здобув 80% голосів виборців, а його головний конкурент В. Кебич лише 14% [5].

Політичною метою О. Лукашенка одразу ж стало закріплення особистої влади, для реалізації цієї мети було необхідно змінити Основний Закон держави. Законодавча база Білорусі була закріплена у Конституції, прийнятій 15 березня 1994 р., яка набрала чинності 30 березня того ж року, після опублікування у всіх центральних газетах республіки. Основний Закон проголошує Білорусь унітарною правовою соціальною державою. У розділі 4 (глава 6) йдеться про створення нового органу влади – Конституційного Суду, який входить до особливих видів контролюючої влади, в цю ж групу виділено прокуратуру та контролюючу палату. За Конституцією 11 членів Суду обиралися парламентом на 11 років. Завданням Суду була оцінка відповідності правових актів Конституції країни. Конституційні звернення можуть подаватися Президентом, головою парламенту, групою не менш як з 70 депутатів, Верховним Судом, Вищим економічним Судом або Генеральним прокурором [6].

Згідно з Конституцією Президент вважався главою держави і виконавчої влади, мав право створювати і ліквідувати міністерства й ін. урядові органи, пропонувати на затвердження парламенту прем'єр-міністра, міністрів (ст.100), глав Центрального Банку, Верховного Суду, Конституційного Суду. Відповідно, можемо стверджувати (як і О. Кордун), що Конституція Білорусі 1994 р. сприяла розвитку і утвердженню авторитарного режиму, так як незважаючи на наявність певної системи стримувань, президент мав досить велику частку в управлінні державою [6].

У березні 1995 р. закінчувався термін повноважень білоруської Верховної Ради, цю подію О. Лукашенко повною мірою використав для закріплення особистої влади. Перед виборами були заборонені партійні списки, закриті опозиційні видання, проводилася пропаганда,

яка спиралася на адміністративний ресурс. Вибори до парламенту проводилися разом з референдумом, на який виносилися питання про статус російської мови, відновлення герба і прапора БРСР (з невеликими змінами), право Президента розпускати парламент та про політико-економічну інтеграцію з Росією. За даними незалежних спостерігачів на референдумі відбулися масштабні фальсифікації: оголошено, що 50% населення взяло участь, тоді як насправді близько 25%. У результаті була змінена державна символіка, білоруська мова фактично втратила статус державної. Спираючись на результати референдуму, в квітні 1996 р. у Москві було підписано угоду про Співдружність Росії та Білорусі [9].

Різко засудили сфальсифікований референдум європейські держави. Організація з Безпеки і Співробітництва в Європі на конференції, що відбулась у Лісабоні (грудень 1996 р.), гостро засудила референдум та його наслідки і виключила Білорусь з числа асоційованих членів організації. Фальсифікація результатів референдуму призвела до міжнародної ізоляції республіки. Європейський парламент 7 жовтня 1999 р. ухвалив спеціальну резолюцію, в якій зазначалося, що Білорусь не йде шляхом демократичних перетворень, пролунали заклики до білоруської влади дотримуватись міжнародних стандартів щодо прав людини. Подальша співпраця між ЄС та Білоруссю можлива лише за умови глибинних політичних та економічних змін. США в особі посла Д. Спенгарда також заявили про неприйняття фальсифікації, а відновлення демократії можливе за умови вільних та справедливих виборів [8].

Незважаючи на протест міжнародної спільноти, 9 січня 1996 р. розпочав свою роботу новообраний парламент республіки. До нього обрано 198 депутатів, ще 52 місця залишилися вакантними, отже, проводилися довибори, результати яких були також підробленими.

Варто відзначити, що серед політичних партій та рухів найчисельніше представництво отримали комуністи та аграрії. Решта партій не мали достатнього впливу на діяльність законодавчого органу республіки. Білоруський Народний Фронт, який донедавна вважався найавторитетнішим об'єднанням правочентристських сил, не отримав жодного мандата у Верховній Раді [5].

У листопаді 1996 р. опозиція ініціювала імпічмент і було підписано конституційну угоду. Переговори стосовно імпічменту вели Голова Верховної Ради С. Шарецький, О. Лукашенко та голова Конституційного Суду Г. Цехиня. Під тиском РФ, інтереси якої представляли В. Черномірдин, С. Строев, Г. Селезньов, укладено угоду, метою якої було затримати голосування стосовно імпічменту на один день, а вже в неділю закінчився черговий референдум, результати якого без особливих зусиль були підроблені діючою владою [6].

Події розгортались досить стрімко: наступного тижня депутатів не пустили в парламент; замість Верховної Ради створили Народні Збори, куди О. Лукашенко призначив депутатів. Прем'єр-міністр М. Чигир подав у відставку, протестуючи проти свавілля Президента [5]. Зазначені події 1996 р. можна назвати конституційним переворотом: була скасована Конституція 1994 р., розпущено Верховну Раду і створено двопалатний парламент. Палата депутатів складалась з народних обранців Верховної Ради XIII скликання, а палата представників – з голів адміністрацій областей та Мінська. Президент отримав право призначати

сенаторів, прем'єр-міністра та членів уряду, розпускати парламент, призначати половину членів Конституційного Суду з головою включно, голову Верховного Суду, Генерального прокурора, голову комітету державного контролю [6].

Вказані зміни відбулися як наслідок референдуму, тобто через формальну згоду народу. Нічого не заважало О. Лукашенку зміцнювати особистий політичний режим, а також проводити одну з обіцянок кампанії: тісну інтеграцію з Росією. 2 квітня 1997 р. О. Лукашенко і Б. Єльцин підписали у Москві договір про утворення Союзу Росії та Білорусі, а вже в грудні 1998 р. був підписаний третій договір, у якому йшлося про єдину грошову одиницю, спільні оборону і уряд [8].

У відповідь міжнародне співтовариство 7 жовтня 1999 р. у Європейському парламенті ухвалили резолюцію про становище в Білорусії, де констатували: політична влада цієї країни не проводить політичних трансформацій і не здійснює демократичних перетворень, що перешкоджає економічній та політичній інтеграції у європейські структури.

Президентські вибори 2001 р. опозиція Білорусі сподівалася використати для зміни політичної ситуації. Лідери В. Гончарик, А. Лебедько, С. Шушкевич, користуючись підтримкою своїх партій, провели передвиборчу кампанію, що само по собі майже неможливо зробити в умовах повної заангажованості переважної більшості засобів масової інформації. Після проголошення підсумків (перемога О. Лукашенка із результатом 75% голосів) опозиція позбавилася ілюзії перемогти легальним шляхом. Влада змогла сфальсифікувати результати більш як на 25%, оголосити вибори такими, що відбулися, будучи впевненою у своїй міцності і якщо не підтримці народу, то у його байдужості і пасивності. Після цих подій білоруський політолог В. Карбалевиц писав, що білоруси голосують за цінності, які не змінюються, і суспільство самовідтворюється разом з політичним режимом [5]. Такий висновок можна зробити, проаналізувавши суспільні цінності тих верств населення, які підтримували О. Лукашенка.

Референдум 2004 р. перевершив усі попередні вибори своїм цинізмом і ступенем фальсифікації. Несподівано на 20% збільшилась заробітна плата у працівників бюджетної сфери, на 30% – піднялися пенсії, адже найактивнішими і найвідданішими виборцями залишаються дисципліновані пенсіонери. Пропрацьовано навіть питання у бюлетенях, де першим пунктом нагадується про Президента, а у наступних – зміни до Конституції, а саме: до статті 81, з якої вилучено слова «не більш як на 2 терміни» (ліміт посадової особи на посту Президента). Білоруси, відповідаючи «так» на запитання «чи задоволені ви Президентом», автоматично голосували за зміну Конституції, і легітимізацію існуючого режиму.

За даними незалежних спостерігачів, у Білорусі близько 7 млн. виборців, і лише 42% дали ствердну відповідь. Але Республіканський Союз Молоді (названий в народі «Лукомолом») оголосив результати свого екзит-полу, де «за» висловилися 82% виборців, за явки у 80%. На фоні масштабної фальсифікації порушення на зразок агітації у день голосування та недопуск незалежних спостерігачів – навіть не бралися до уваги [4].

18 жовтня 2004 р. у Мінську пройшов несанкціонований мітинг проти результатів референдуму

та парламентських виборів. У ньому взяло участь близько 1500 чоловік: перекрили дорогу від резиденції Президента до центрального проспекту Мінська, вигукуючи гасла «Живи, Білорусь!» Мітинг було розігнано міліцією: 20 осіб заарештовано, 20-30 – отримали поранення внаслідок сутички [1].

Наступні президентські вибори відбулись 19 грудня 2010 р., зареєстровано 10 кандидатів, а вибори пройшли в один тур. О. Лукашенко переміг з офіційним результатом 79,65%. За даними незалежних екзит-полів, О. Лукашенко набрав біля 30%, відповідно, ЄС і США результати виборів не визнали. Ситуація погіршилась тим, що спецпризначенці жорстко розігнали мітинг протестуючих і заарештували більше семисот осіб. Усі ці події сприяли поглибленню санкцій і віддаленню Білорусі від Заходу та поглибленню ізоляції.

Президентська диктатура в Білорусі є досить своєрідною формою політичного правління, її основу становить харизма лідера, який прийшов до влади легітимним шляхом, а потім зумів вибудувати вертикаль особистої влади шляхом внесення змін до Конституції та проведенням регулярних політичних виборів (фальсифікуючи і явку виборців і результати) та референдумів, при цьому силовим шляхом усуваючи політичних конкурентів. Звичайно, без особистого підпорядкування силових структур і певної економічної стабільності такі зміни у політичному житті держави навряд би завершилися на користь О. Лукашенка.

Політична ситуація в Білорусі змінилась завдяки подіям в Україні, про що пише І. Тишкевич: Білорусь намагається шукати альтернативні ринки збуту своєї продукції (і Україна була і залишається бажаним партнером), необхідним є вихід з-під санкцій ЄС та США (деякі з яких діють з 2001 р.), переселенці із сходу України поліпшують демографічну ситуацію в Білорусі, проведені зміни кадрів на керівних посадах (змістили найбільш активних прихильників тіснішої інтеграції з РФ) [10].

На сьогоднішній день Білорусь має безпрецедентну можливість змінити свою геополітичну позицію: військова агресія РФ в Україну дає можливість Білорусі вийти за межі «ексклюзивного партнерства» з РФ, переорієнтуватись на країни Західної Європи та США. Така зміна на зовнішньополітичній арені може не лише зняти економічні санкції та політичні обмеження з Білорусі, але і певною мірою легітимізувати існуючий політичний режим – для цього О. Лукашенку прийдеться дещо лібералізувати внутрішню політику (22 серпня було звільнено політичних в'язнів М. Статкевича, М. Дедка, І. Оліневича, Є. Васьковича, А. Прокопенко та Ю. Рубцова). При цьому економічні, та й політичні вигоди від співпраці з ЄС та США значно перевищують переваги від співпраці лише з РФ та її партнерами. Свідченням бажання «відкритися» (і можливість легітимізуватися О. Лукашенку на посаді президента) стануть президентські вибори, що пройдуть 11 жовтня 2015 р. Оскільки О. Лукашенко приніс присягу 21 січня 2011 р., то згідно Конституції чергові вибори мали би відбутись не пізніше 15 листопада 2015 р. На сьогоднішній день вже акредитовано більш як 480 іноземних спостерігачів та журналістів [3], відповідно, вибори стануть індикатором готовності Білорусі до повороту і прийняття західних цінностей чи її бажання залишитись ізольованою авторитарною державою.

Білорусь демонструє, як без значних змін у внутрішній політиці (режим далеко не вичерпав ліміт міцності), держава може переорієнтуватись у політиці зовнішній. Вчасно зрозумівши, який це шанс для Білорусі, О. Лукашенко виступив посередником у переговорах України та РФ, домовленості (що були підписані, але не виконуються РФ) отримали назву «Мінських». Сам факт прибуття на переговори лідерів західноєвропейських держав у столицю Білорусі поклав початок припиненню політичної та економічної ізоляції цієї держави.

Список використаних джерел

1. Антановіч Н. А. Политические трансформации на постсоветском пространстве: парадигмы изучения и ключевые исследовательские проблемы / Н. А. Антанович // Социология. – 2007. – № 2. – С. 24–41.
2. Бондаренко К. Земля нами здана без бою / К. Бондаренко // «Ї» Незалежний культурологічний часопис. – 2000. – № 18. – С. 260–268.
3. Гришкевич А. Выборы-2015. Около 480 зарубежных журналистов уже аккредитованы для освещения президентских выборов в Беларуси – Мирончик / А. Гришкевич // Новости Беларуси. БЕЛТА. – Режим электронного доступа: <http://www.belta.by/society/view/vybory-2015-okolo-480-zarubezhnyh-zhurnalistov-uzhe-akkreditovany-dlja-osveschenija-prezidentskih-164785-2015/>
4. Гринкевич О., Чередніченко О. Феномен Олександра Лукашенка / О. Гринкевич, О. Чередніченко // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 112–130.
5. Карбалевич В. Білоруська модель посткомуністичних трансформацій / В. Карбалевич // Політична думка. – 2000. – № 1. – С. 18–42.
6. Кордун О. Стосунки президента та Конституційного суду як дзеркало білоруської демократії / О. Кордун // Нова політика. – 1997. – № 1. – С. 8–11.
7. Полежай Т. МИД Беларуси рассчитывает на отмену в ближайшее время санкций со стороны ЕС / Т. Полежай // Новости Беларуси. БЕЛТА. – Режим электронного доступа: <http://www.belta.by/politics/view/mid-belarusi-rasschityvaet-na-otmenu-v-blizhajsheevremja-sanktsij-so-storony-es-163828-2015/>
8. Розанов А. Білорусь: вектори зовнішньої політики / А. Розанов // «Ї» Незалежний культурологічний часопис. – 2000. – № 18. – С. 223.
9. Смальянчук А. Білорусь у ХХ столітті: геополітичне становище і спроби формування власної політики / А. Смальянчук // «Ї» Незалежний культурологічний часопис. – 2000. – № 18. – С. 241–253.
10. Тышкевич И. Четыре основные задачи новой внешней политики Беларуси / И. Тышкевич // Хвиля. – Режим электронного доступа: <http://hvylya.net/analytiks/geopolitics/chetyre-osnovnyie-zadachi-novoy-vneshney-politiki-belarusi.html>
11. Чернов В. Политический режим в постноябрьской Беларуси / В. Чернов // Людина і політика. – 1999. – № 1. – С. 50–56.

References

1. Antanovich N. A. Polytycheskye transformatsyy na post-sovet-skom prostranstve: paradyhmy yzuchenyaya u klyuchevyye yssledovatel'skye problemy / N. A. Antanovich // Sotsyologiya. – 2007. – № 2. – С. 24–41.
2. Bondarenko K. Zemlya namy zdana bez boyu / K. Bondarenko // «Yi» Nezalezhnyy kul'turolohichnyy chasopys. – 2000. – № 18. – С. 260–268.
3. Hryshkevych A. Vybyry-2015. Okolo 480 zarubezhnykh zhurnalystov uzhe akkredytovany dlya osveshcheniya prezident'skykh vyborov v Belarusy – Myronchuk / A. Hryshkevych // Novosti Belarusy. BELTA. – Rezhym elektronnoho dostupu: <http://www.belta.by/society/view/vybory-2015-okolo-480-zarubezhnyh-zhurnalistov-uzhe-akkreditovany-dlja-osveschenija-prezidentskih-164785-2015/>
4. Hrinkyevych O., Cherednichenko O. Fenomen Olexsandra Lukashenka / O. Hrinkyevych, O. Cherednichenko // Politychna dumka. – 2000. – № 2. – С. 112–130.
5. Karbalyevych V. Bilorus'ka model' postkomunistychnykh transformatsiy / V. Karbalyevych // Politychna dumka. – 2000. – № 1. – С. 18–42.
6. Kordun O. Stosunky prezidenta ta Konstytutsiynogo sudu yak dzerkalo bilorus'koyi demokratiyi / O. Kordun // Nova polityka. – 1997. – № 1. – С. 8–11.
7. Polezhay T. MYD Belarusy rasschityvaet na otmenu v blizhayshe vremya sanktsyy so storony ES / T. Polezhay // Novosti

Belorusy. BELTA. – Rezhym elektronnoho dostupu: <http://www.belta.by/politics/view/mid-belarusi-rasschityvaet-na-otmenu-v-blizhajsheevremja-sanktsij-so-storony-es-163828-2015/>

8. Rozanov A. Bilorus': vektory zovnishn'oyi polityky / A. Rozanov // «Yi» Nezalezhnyy kul'turolohichnyy chasopys. – 2000. – № 18. – С. 223.
9. Smalyanchuk A. Bilorus' u KhKh stolitti: heopolitychne stanovyshe i sproby formuvannya vlasnoyi polityky / A. Smalyanchuk // «Yi» Nezalezhnyy kul'turolohichnyy chasopys. – 2000. – № 18. – С. 241–253.
10. Tyshkevych Y. Chetyre osnovnyie zadachy novoy vneshney polityky Belarusy / Y. Tyshkevych // Khvylya. – Rezhym elektronnoho dostupu: <http://hvylya.net/analytiks/geopolitics/chetyre-osnovnyie-zadachi-novoy-vneshney-politiki-belarusi.html>
11. Chernov V. Polytychesky rezhym v postnoyabr'skoy Belarusy / V. Chernov // Lyudyna i polityka. – 1999. – № 1. – С. 50–56.

Borynska O., Candidate of political science, Docent of the Department of International Relations and International Information, Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv, Ukraine), olga.borynska@gmail.com

Authoritarianism in Belorussia: a chance for legitimization

The article analyzes political transformations in Belarus, tracing the path of the state from democracy to authoritarian political regime. The author identifies current geopolitical situation of Belarus, as well as the state's attempts to form its own political agenda according to today's realities. Belarus has an unprecedented opportunity to change its geopolitical position: military aggression of Russia against Ukraine makes it possible for Belarus to go beyond the limits of "exclusive partnership" with Russia, and to shift its orientation towards closer relations with the European Union and the United States. The above changes in the international arena can not only help to lift economic sanctions and political constraints from Belarus, but also to legitimize to some extent the existing political regime.

Keywords: the state of Belarus, foreign policy, transformation processes, the authoritarian regime, sanctions, Ukraine and the European Union.

Боринская О.Л., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений и международная информация, Межрегиональная Академия управления персоналом (Украина, Киев), olga.borynska@gmail.com

Авторитаризм в Беларуси: шанс на легитимизацию

Анализируются политические трансформации в Беларуси, прослеживается путь государства от демократического к тоталитарному режиму. Определяется геополитическое положение Беларуси, попытки формирования собственной политики соответственно сегодняшним реалиям. Беларусь имеет беспрецедентную возможность изменить свою геополитическую позицию: военная агрессия РФ в Украину дает возможность Беларуси выйти за рамки «эксклюзивного партнерства» с РФ, переориентироваться на страны Европейского Союза и США. Такие изменения на внешнеполитической арене могут не только снять экономические санкции и политические ограничения с Беларуси, но и в некотором роде легитимизировать существующий политический режим.

Ключевые слова: государство Беларусь, внешняя политика, трансформационные процессы, авторитарный режим, санкции, Украина, Европейский Союз.

* * *

УДК 321.7(4–191.2)

Міненкова Н. Є.,

кандидат історичних наук, доцент, докторантка, Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (Україна, Київ), minyenkova@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ЛЮСТРАЦІЙ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Визначено специфіку поняття «люстрація» як складової процесів системної трансформації в країнах Центрально-Східної Європи. Люстрації розглядаються як інструмент правосуддя перехідного періоду, що може здійснюватися у різний спосіб «жорсткий» (відсторонення окремих категорій громадян від публічної сфери) та «м'який» (морального засудження факту співпраці із недемократичним режимом). Охарактеризовано два типи люстрації: «ранній» та «пізній». Доведено, що модель і тип люстрацій обумовлюють, головним чином, три чинники: спосіб переходу (переговорний/революційний), рівень репресивності попереднього режиму та конфігурація політичних сил після падіння прорадянських режимів.

Ключові слова: люстрація, правосуддя перехідного періоду, системна трансформація.